

УДК 658.152

В. Г. Герасимчук

Національний технічний університет України
Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського

ПРОМИСЛОВЕ ВІДРОДЖЕННЯ ЯК ОБ’ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ НОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПАРАДИГМИ

<http://doi.org/>

© Герасимчук В.Г., 2019

Обґрунтовано актуальність формування та реалізації приципово нової державної парадигми промислового відродження як вирішального фактору економічного зростання, зміцнення конкурентних позицій України на внутрішньому та зовнішньому ринку. Досліджено проблемні питання розвитку промисловості. Виявлено чинники успіху країн-лідерів у світовій економіці та ключових галузях промисловості упродовж другої половини XIX ст. – початку XX ст. Визначено рушійні сили формування готовності вітчизняного виробництва до викликів Індустрії 4.0. Запропоновано рекомендації з удосконалення механізму управління промисловим комплексом.

Ключові слова: державна парадигма, Індустрія 4.0, інженер, інноваційна економіка, організаційний механізм управління, промислове відродження, фактори успіху, якість життя.

Постановка проблеми

Серед актуальних питань, які виступають об’єктом прискіпливої уваги політиків, науковців, виробників, залишаються форми і методи боротьби за лідерство у світовій економіці. Лідерство спрямоване, безумовно, на забезпечення високого рівня добробуту, гарантованого захисту безпеки та інтересів громадян держави. Апріорі основою успіху у конкурентній боротьбі завжди виступають наступні складові: згуртованість суспільства, дотримання традицій нації, класична освіта, фундаментальна і прикладна наука, потужна індустрія. Особлива роль у досягненні передових позицій держави у переліку світових рейтингів належить кадрам, причому – висококваліфікованим кадрам, адже “Кадри вирішують усе!”.

Серед 195 незалежних держав лідируючі позиції займають 24 індустріально розвинені країни. “Ядром” цієї групи виступає “G7”, яка де-факто за складом істотно не змінюється з середини XIX ст. Читач може поцікавитися питанням щодо відношення України до групи індустріально розвинених держав у минулому, на день сьогоднішній та у перспективі. Вичерпною відповіддю на поставлене питання цілком можуть стати узагальнення, викладені відомим економістом Б. М. Данилишиним. В одній із своїх публікацій автор наголошує: “До моменту здобуття незалежності Україна мала розвинену, за мірками кінця XX ст., промисловість – від видобутку корисних копалин і виробництва з них сировини до високотехнологічних галузей, таких, як космічна, авіаційна, машинобудівна. Якщо говорити про масштаби, вони були відносно скромними: за підсумками 1991р., питома вага України у світовому виробництві промислової продукції становила 0,57 %, але країна, безумовно, належала до промислово розвинених. На жаль, відтоді спостерігається спадна динаміка, що прискорилося в останні кілька років: у 2013 р. частка України у світовому виробництві промислових товарів становила 0,2 %, 2016-го – 0,16 %. Падає і питома вага української економіки у світі: у 1991 р. – 0,36 %, у 2013 р. – 0,17, 2016-го – 0,12 %” [1].

Із зазначеного цілком логічно випливає висновок: Україна втратила позиції індустріально розвиненої держави і перейшла до розряду “доганяючої”. Нинішня структура експортного потенціалу свідчить про поступовий перехід України з групи аграрно-індустріальних до аграрних країн. За підсумками 2018р. основну нішу в експорті займають: сільськогосподарська продукція (39,3 %), недорогоцінні метали і вироби з них (24,6 %), машини, обладнання і механізми (11,6 %). Упродовж 2008-2018рр. експорт агропродовольчої продукції виріс удвічі.

При розгляді обраної проблеми ми підходимо з позицій, що економічна наука покликана вивчати процеси, які відбуваються упродовж десятиліть, навіть століть, встановлювати взаємозв'язки і взаємовплив факторів на відповідні економічні явища, здійснювати прогностичні оцінки економічного розвитку з урахуванням постійних змін у конкурентному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розгляду актуальних проблем теоретичного, методологічного та практичного характеру, що сприяють чи, навпаки, перешкоджають успішному розвитку промислового комплексу країни, окремих її галузей, приділяють увагу чимало дослідників. Серед провідних українських вчених наведемо такі імена: В.М. Геєць [2], О.І. Амоша [3], М.І. Скрипниченко [4], Л.В.Дейнеко [5] та ін. Процесам розробки і впровадження інновацій, організації бізнес-процесів, методам зміцнення позицій на традиційних та опануванні нових ринків збуту, розробці рекомендацій, які з успіхом можна використовувати при формуванні і реалізації промислової політики, значна увага приділяється зарубіжними авторами. Серед багаточисленної групи авторів виділимо праці лише декількох з них: Р. Уотермен [6], М. Ташман та Ч. О'Райли [7], К. Шваб [8], Д. Аджемоглу та А. Робінсон [9], Б.С. Новек [10].

До авторитетів, результати досліджень яких заслуговують на особливу увагу з проблеми, що розглядається, ми б віднесли, насамперед, А. Файоля, інженера, теоретика та практика менеджменту [11], а також Г.М. Скударя, інженера-технолога, генерального директора НКМЗ, Героя України [12]. Об'єднує цих двох авторів наступна унікальна риса: вони були успішними керівниками багатотисячних трудових колективів упродовж десятиліть.

Незважаючи на наявні наукові розробки, накопичений світовий та вітчизняний досвід формування і здійснення державної промислової політики, чимало питань чекають свого розгляду. Інформаційною базою дослідження стали матеріали ООН, МВФ, СБ, ВООЗ, МОП; дані МЕРТ, НБУ, Держстату України, законодавчі акти, постанови і розпорядження уряду. Використовувалися матеріали, викладені в монографіях, національних доповідях, публікаціях в періодичних і спеціальних виданнях, ресурси глобальної інформаційної мережі Internet.

Цілі статті

Мета роботи – сформулювати пропозиції теоретичного, методологічного і прикладного характеру, спрямованих на формування та реалізацію державної парадигми відродження індустріального сектору економіки як однієї з вирішальних умов суттєвого зміцнення позицій України на світовій арені, покращення рівня добробуту населення.

Для реалізації поставленої мети визначена необхідність вирішення наступних завдань:

- викласти основні фактори оновлення політики держави, які сприяють зміні її економічного потенціалу, входженню до когорти індустріально розвинених країн;
- простежити еволюцію становлення основних галузей машинобудівного сектору як основи індустріальної сфери світового господарства з визначенням групи лідируючих держав;
- охарактеризувати принципи управління промисловою політикою, вміле використання яких сприяло конкретним державам перейти з групи третьорозрядних країн до когорти світових лідерів (наприклад, Сінгапур);
- виявити першопричини неуспіху виконання серії прийнятих стратегій, концепцій та постанов, що призвело до занепаду промислової сфери в Україні, втрати її позицій на внутрішньому та світовому ринку;

– викласти рекомендації щодо формування та результативної реалізації державної парадигми відродження індустріального сектору економіки в Україні.

Об'єктом дослідження є закономірності модернізації промислового комплексу розвинених країн як найважливішої складової світового господарства, зміни в міжнародному поділі праці ролі і місця у даному процесі України. Предмет наукового пошуку полягає у формуванні та успішній реалізації державної парадигми відродження індустріального сектору економіки на шляху “Глобалізації 2.0” з наголосом на необхідності створення ефективного механізму управління даним процесом. Теоретичною базою дослідження є ключові положення економічної науки, концептуальні підходи до вивчення закономірностей становлення і розвитку світової системи господарювання, її індустріального сектору. Методологічною основою дослідження виступають загальнонаукові методи (систематизації і порівняння, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, екстраполяції, емпіричний та теоретичний методи пізнання), а також комплекс спеціальних методів (цивілізаційного розвитку, функціональний та інституціональний, програмно-цільовий), обумовлених сутністю визначених об'єкта та предмета дослідження.

Виклад основного матеріалу

Україна на шляху Індустрії 4.0. Закони економіки відображають найбільш суттєві, стійкі причинно-наслідкові зв'язки і взаємозалежність між економічними явищами та процесами. Вони розкривають характерні особливості відносин людей в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ або послуг. Кожен із законів розкриває якісні і кількісні сторони економічних явищ і процесів. Закони, закономірності, тенденції надають змогу виявити сутність інтересів учасників економічної діяльності. Вони розкривають типові риси еволюції виробничих відносин, відносин власності, функціонування і розвитку відповідної економічної системи у взаємозв'язку з розвитком продуктивних сил. Хоча економічні закони носять об'єктивний характер, але не можна нехтувати й впливом суб'єктивного фактора у відтворювальному процесі.

Яким чином висловлені постулати пов'язані з необхідністю поглибленого дослідження проблеми промислового відродження України? Черговою хвилею популізму в дослідженнях економістів стає цифрова економіка і на її основі – четверта промислова революція (Індустрія 4.0). Витоки загальновідомі. Один з них – напрацювання (публікації, виступи) К. Шваба, який розкрив відмінні риси та елементи, що характеризують Індустрію 4.0 (стрімкий розвиток робототехніки та адитивних виробництв, інтернету речей, штучного інтелекту, 3D-принтерів тощо [8]. Невже в Україні вирішені усі проблеми перших трьох революцій, відповідних технологічних укладів і ми готові виступати в перших рядах покорителів Індустрії 4.0?

За даними Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) найбільш підготовленими до четвертої промислової революції визнано 25 із 100 досліджуваних країн на чолі з США і Японією. На частку країн-лідерів припадає 75 % доданої вартості світового промислового виробництва. В проведеному дослідженні використовувалися 2 критерія: розвиненість виробничих сил (РВС) та спроможність здійснювати вкладення капіталу в 4-у промислову революцію (СЗВК). Перший рейтинг (РВС) очолила Японія. До ТОП-10 також увійшли: Республіка Корея, Німеччина, Швейцарія, Китай, Чехія, США, Швеція, Австрія та Ірландія. Другий рейтинг ТОП-10 (СЗВК) розпочинається з США і продовжується у наступному порядку: Сінгапур, Швейцарія, Великобританія, Нідерланди, Німеччина, Канада, Гонконг, Швеція і Данія.

Оскільки у нашому дослідженні здійснюється порівняльна оцінка за низкою критеріїв України з США, КНР, Сінгапуром, Німеччиною, Польшею і Росією, в тексті ми посилатимемося, насамперед, на зазначені країни. Вибір був не випадковим. Ключовими аргументами вибору країн виступали: США – світовий лідер з найпотужнішим ринком збуту; КНР – зростаючий лідер на шляху “Глобалізація 2.0” з гігантськими масштабами промислового виробництва; Сінгапур (з санскритського – місто льва) – держава, яка з третього світу упродовж короткого історичного періоду перейшла до першої групи, з широкою відкритістю та доступом до інвестицій; Німеччина –

лідер ЄС з наявністю висококваліфікованого персоналу, інженерів, здатних швидко і якісно розробляти та впроваджувати інновації; Польща – сусідня країна ЄС, яка нещодавно знаходилася разом з Україною в таборі соціалізму, Росія – історично країна-сусід. У вказаних рейтингах РВС та СЗВК обрані для порівняння з Україною держави займають наступні позиції, зазначені у дужках: США (7;1), Китай (5; 25), Сінгапур (11;2), Німеччина (3;6), Польща (19;31), Росія (35;43). Україна серед 100 держав займає не найкращі позиції: за критерієм розвиненості виробничих сил вона знаходиться на 43-у місці, за спроможністю здійснювати вкладення капіталу в найновітніші технології – на 67-й сходинці.

Обрані ВЕФ для дослідження 100 країн розподілені по 4 групам (архетипам): лідерство, високий, спадщина та початок. До групи лідерів (25 країн) серед інших країн увійшли: Китай (4-е місце), Німеччина (10), Польща (18), Сінгапур (19) та США (25). До другої групи, країн з високим потенціалом віднесено 10 учасників, серед яких – Росія (32). У третій групі (“Спадщина”) – 7 країн. Нарешті, до групи “Початок” (обмежена поточна база, низький рівень готовності до майбутнього) віднесено 58 держав. Україна фактично знаходиться на узбіччі прогресу – 97-е місце. Позаду лише: Уругвай (98), В'єтнам (99) і Замбія (100).

Що стосується розвиненості виробничих сил, місце України відведено у нижніх квадрантах карти ВЕФ. З позитивної сторони Україна оцінюється, насамперед, за здатністю виробляти складну продукцію (6,0 балів з 10 можливих) і готувати фахівців (5,8 бали). Проблемними залишаються наступні позиції: попит на вітчизняну продукцію (4,5 бали); ефективність міжнародної торгівлі (5,1); впровадження технологій та інновацій (3,5); трансфер технологій та прямих іноземних інвестицій (3,5). Експертами зазначається досить низький рівень охоплення інтернетом – лише 52 % населення (у США та Росії – 76 %, Великобританії – 94 %), доступ до мобільного зв'язку 4G-мережі – 1,4 % населення (в КНР та Німеччині – 97 %, Польщі – 100 %). За масштабами проявів корупції Україна опинилася на 89-му місці, забезпеченню верховенства закону – 90-му, орієнтацією уряду на майбутнє – 91-му, станом інституційної системи – 94-му, ефективністю функціонування регуляторних органів – 99-му місці [13].

Отже, на питання стосовно готовності України до майбутнього виробництва в рамках “Індустрії 4.0”, відповідь з огляду на результати дослідження ВЕФ однозначна: є над чим працювати для зайняття достойного місця у світі. Вирішальними рушійними силами при формуванні готовності вітчизняного виробництва до викликів Індустрії 4.0 мають стати:

- потужна технологічна платформа, здатність до генерування і монетизації інновацій за сприяння розвиненої інформаційно-комунікаційної інфраструктури для забезпечення зростаючих потреб споживача;
- висока якість людського капіталу, що забезпечується як базовою підготовкою, так і безперервним підвищенням їх фахового рівня;
- фінансово-кредитна підтримка інноваційного розвитку, активне міжнародне науково-технічне співробітництво та міжнародна торгівля промисловими товарами;
- ефективна інституційна система, дотримання верховенства закону, відкритість внутрішнього ринку з пріоритетним урахуванням інтересів національного товаровиробника;
- зміцнення конкурентних переваг на традиційних ринках промислових товарів/послуг з входженням та подальшим розширенням сфери впливу на нових ринках.

Чи не найважливішою передумовою досягнення вагомих результатів на черговому етапі розвитку світової індустрії (промислової революції чи технологічного укладу) є надійна основа, створена мільйонами трудівників сфери освіти, науки і виробництва на попередніх етапах цивілізаційного розвитку.

1993-2013рр.: стабільність у русі. Враховуючи, що економічна наука має відображати тенденції розвитку тих чи інших явищ, порівняємо нинішній стан індустрії головних “гравців” у глобалізаційній системі (статика), а найголовніше – їх зміни упродовж десятиліть (принаймні, за період 1990-2019рр.), а також упродовж більш тривалого періоду, а саме: кінець ХІХст. – початок

XXIст. (динаміка). Насамперед, проаналізуємо взаємозалежність між економічним потенціалом країн-лідерів за критерієм ВВП (номінал, 2018) та їх готовністю до майбутнього виробництва (ВЕФ, 2018). Місця країн у відповідних рейтингах вкажемо у дужках.

Отже, чітко простежується лінійна залежність між двома зазначеними критеріями по відношенню до групи держав “G7”: США (1; 1), Японія (3; 16), Німеччина (4; 6), Великобританія (5; 4), Франція (6; 14), Канада (10; 7), Італія (8; 30). Аналогічна ситуація торкається і невеликих за територією та кількістю населення країн Західної Європи: Нідерланди (17; 5), Швейцарія (20; 3), Швеція (22; 9) та Бельгія (23; 17). По відношенню до ще декількох держав, які ми порівнюємо з Україною, ситуація виглядає наступним чином: Китай (2; 25), Сінгапур (34; 2), Росія (11; 43). Україна за показником ВВП (номінал) – 57-а у світовому рейтингу, за СЗВК, як вже зазначалося, 67-а у рейтингу ВЕФ.

Оскільки економічні явища потрібно розглядати у динаміці, проаналізуємо, як змінився світ упродовж останніх 100 років, точніше, за період 1913-2013рр. 1913-й рік обрано з тієї причини, що він відображає пік розвитку економіки світу напередодні Першої світової війни (1914-1918рр.). ТОП-10 країн-лідерів у 2013р. за часткою світового валового продукту (СВП) представлено у табл. 1. Провідні держави світу за економічним потенціалом, територією, чисельністю населення і т.п. експерти ділять на п'ять груп.

Таблиця 1

Частка країн-лідерів у світовому валовому продукті (1913-2013рр.), %

Роки	США	В. Бри- танія	Німеч- чина	Китай	Фран- ція	Росія	Індія	Італія	Японія	Канада
1913	24,0 (1)	9,0 (2)	9,0 (3)	7,0 (4)	6,0 (5)	6,0 (6)	5,0 (7)	3,6 (8)	2,8 (9)	1,4 (10)
2013	19,0 (1)	2,9 (7)	3,9 (5)	14,0 (2)	2,8 (9)	3,0 (6)	5,6 (4)	2,3 (10)	5,6 (3)	1,8 (13)

Складено автором за даними [14]. У дужках вказано місце країни у світовому рейтингу.

До першої групи (“старі багаті”) відносять Великобританію (9,0 % СВП) і Францію (6 % СВП), звідки, по суті, бере початок капіталістичний спосіб виробництва, хоча темпи їх розвитку з кінця XIXст. дещо загальмували. До складу другої групи (“нові багаті”) увійшли, насамперед, США (24,0 %) і Німеччина ((9.0 %), які значно випередили у промисловому розвитку представників першої групи, а також тодішні британські домініони – Австралію (0,9 %) і Канаду (1,4 %). Третя група (“наздоганяючі держави першого ешелону”) охопила наступні країни: Росія (6 %), Австро-Угорщина (понад 4 %), Італія (3,6 %), Японія (2,8 %), Іспанія (понад 1 %), Мексика (0,9 %) та Аргентина (0,7 %). До четвертої групи (“наздоганяючі держави другого ешелону”) відносились – Бразилія (0,7 %), а також тодішні японські колонії Корея і Тайвань. Нарешті, до п'ятої групи “архаїчних і стагнуючих” країн і територій належали Китай (7 %), Британська Індія (5 %), а також колонія голландців – майбутня Індонезія (0,8 %) і т.д.

Минуле століття можна охарактеризувати комплексом змін політичного, військового, торговельно-економічного, соціального і т.п. характеру. Насамперед, ми звертаємо увагу на тенденціях вдосконалення процесів, що відбувалися у сфері освіти, науки, техніки і технологій. Успіхів досягали ті країни, ті суб'єкти господарювання, керівництво, трудові колективи яких завжди були у пошуку, намаганнях бути кращими, здатні до змін, випережаючи час, випереджаючи конкурентів. Які ж зміни відбулися у клубі лідерів упродовж століття? Хто краще за усіх здійснював оновлення упродовж промислових революцій № 1, №2, № 3 та на порозі Індустрії.4.0?

Дані табл. 3 свідчать, що склад команди лідерів в основі залишився без змін. Відбулися хіба що перестановки місць у рейтингу. До групи країн-лідерів (їх приблизно 50, або 20 %) входять представники “G7”, “G20”, “E7” і т.п. Близько 120 країн або 55-60 % від усього світового

співтовариства можна віднести до групи “наздоганяючих”. Нарешті, ті країни, які характеризуються політичною нестабільністю, де відбуваються військові конфлікти, прояви тероризму, значна частина населення яких не живе, а прозябає, відносяться до категорії “архаїчних і стагнующих”. Не важко порахувати, це – 30-40 країн та територій (20-25 %).

До числа багатих європейських країн традиційно відносяться Німеччина, Великобританія, Франція та інші країни, які були ініціаторами створення ЄС-15. Їх частка у СВП дещо впала, але процес індустріального розвитку продовжує набирати обертів. На високому рівні тримають планку, безумовно, США (19 % СВП) і Канада (1,8 %), а також Бразилія (2,9 %), Мексика (2,1 %), Австралія (1,2 %) та Аргентина (0,9 %). Особливе місце в когорті лідерів відводиться Японії (5,6 %), а також Республіці Корея (2,0 %) і Тайваню (1,1 %).

До ключових “наздоганяючих держав XXI ст.” відносяться Індія (5,6 % СВП), Індонезія (1,4 %), Туреччина (1,4 %) та низка інших успішних держав. В останні декілька років все гучнішою стає тема “Глобалізації 2.0”. Приводом для цього виступають результати економічних реформ, здійснюваних у Китаї. Китай став лідером, насамперед, з ВВП (ПКС), промислового розвитку. Окремі теми розгляду: “китайська мрія про велике відродження китайської нації”; тенденції становлення та модернізації економіки КНР з використанням традиційних цінностей конфуціанства; “основна стратегія відстоювання і розвитку соціалізму з китайською специфікою в нову епоху”; ініціатива Китаю “Один пояс, один шлях (2013-2018рр.) тощо.

Що стосується ключових галузей промисловості, то їх розміщення торкається, поза всяких сумнівів, країн, які згадані вище. Так, найбільшими постачальниками продукції загального машинобудування на світовому ринку виступають Німеччина, США і Японія. Головними виробниками верстатів є Японія, Німеччина, США, Італія та Швейцарія. Автомобілебудування найбільш розвинено у США, Японії, Німеччині, Італії, Франції та Швеції. Відчутну конкуренцію їм складають фірми таких країн, як Китай, Південна Корея, Польща, Румунія та ін.

Авіаційна і ракетно-космічна промисловість сконцентрована в наукоємних центрах, що розташовані у США, Росії, країнах, що входять до складу Європейського космічного агентства (ЄКА): Франція, ФРН, В. Британія, Бельгія, Данія і т.д. Лідуючу групу країн у даній сфері доповнюють Китай, Японія, Німеччина, Бразилія, Індія, Канада та Ізраїль. Центри світового суднобудування перемістилися в Південну Корею, Японію та Китай. Лідерами в експорті високотехнологічної продукції виступають Китай і США. Значну роль на ринку електротехнічної й електронної промисловості відіграють Японія, Республіка Корея, регіон Сянган, Малайзія, Сінгапур і Тайвань.

Наголосимо, що в усіх перерахованих вище базових галузях індустрії підприємства України у складі єдиного народногосподарського комплексу Радянського Союзу займали лідируючі позиції у світі. Нині ці позиції втрачені назавжди, оскільки конкуренція нещадно поводить з слабшими і можливостей повернення до втраченого практично немає.

Концептуальні підходи до формування та реалізації промислової політики. За період незалежності в Україні прийнята достатня кількість стратегій на рівні держави та окремих галузей. Що стосується промисловості, коротко покажемо хронологію “творчості”: “Про Концепцію державної промислової політики України” (1996р.); “Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 роки”; “Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року”; “Концепція загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року”; “Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року” (Проект); “Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки”; “Стратегія інноваційного розвитку України на період до 2030 року”; “Стратегія розвитку “Індустрія 4.0”; “Стратегія сталого розвитку України до 2030 року” (Проект-2017).

Загальну ціну цим “псевдостратегіям”, їх творцям і виконавцям можна скласти, ознайомившись з даними табл. 2. Навряд чи хто буде сперечатися, що головним результатом економічних

реформ в державі є не кількість прийнятих постанов, а зростання добробуту людей. Порівняно з іншими державами світу, Україна виглядає не найкращим чином і за тривалістю життя, і за рівнем середньої зарплати, і за ВВП на душу населення, і за іншими показниками.

У табл. 3. представлені позиції України у рейтингу інноваційних економік світу за версією Bloomberg-2019. Якщо за підсумками 2016р. Україна знаходилася на 41-й сходинці, у 2016 р. на 46-й, то за підсумками 2019р. вона покинула групу ТОП-50, опустившись на 53-є місце із загальним балом 48,05.

Таблиця 2

Основні показники якості життя в Україні порівняно з іншими країнами світу

Показники	США	Китай	Сінгапур	Німеччина	Польща	Росія	Україна
1. ВВП (ІКС), \$ млрд. (2018)	20494 (2)	25270 (1)	566 (37)	4356 (5)	1213 (23)	4213 (6)	390 (49)
2. ВВП (ІКС), \$ тис. /чол. (2018)	62,606 (10)	18,110 (73)	100,345 (3)	52,559 (16)	31,939 (43)	29,267 (49)	9,283 (112)
3. Індекс розвитку людини (ІРЛ, 2017)	0,924 (13)	0,752 (86)	0,932 (9)	0,936 (5)	0,865 (33)	0,816 (49)	0,751 (88)
4. Очікувана тривалість життя, років (2016)	78,5 (34)	76,4 (54)	82,9 (5)	81,0 (26)	77,8 (39)	71,9 (105)	72,5 (110)
5. Середня заробітна плата, \$ (2019)	2835 (9)	888 (43)	3148 (7)	2421 (15)	767 (50)	527 (66)	195 (103)

Складено автором за інформацією ООН, МВФ, ВООЗ, МОП та іншими доступними джерелами станом на 31.05.2019. У дужках вказані позиції країн у світових рейтингах.

Одним із ключових слів у тексті застосовано поняття “парадигма” (від грец. Παράδειγμα, “приклад, модель, зразок”), оскільки при розгляді проблеми промислового відродження мова має йти про застосування загальноновизнаної сукупності фундаментальних наукових установок, уявлень і термінів, яка внаслідок їх практичної апробації забезпечує спадкоємність не лише у постановці самих проблем, а у формах і методах їх успішного вирішення. Наскільки ефективні прийняті до сьогодні зміючі одна одну державні парадигми розвитку промисловості? Усі вони сформульовані за стандартною структурою. Наприклад, концепція 1996 року за своєю сутністю відображала постсоціалістичний період за такою схемою: актуальність – аналіз стану промислового комплексу України – основні пріоритети – стратегічні напрями – галузевий аспект – територіальний, соціальний і екологічний аспекти – зовнішньоекономічні зв’язки та підтримка вітчизняного товаровиробника – реалізація державної промислової політики.

Таблиця 3

Позиції України та інших держав у рейтингу інноваційних економік, 2019

Країна	Рейтинг	Балли	Інтенсивність R&D	Вир.-во доданої вартості	Продуктивність	Щільність вис. технологій	Еф.-сть вищої освіти	Концентрація R&D	Патентна активність
США	8	83.21	10	25	6	1	43	28	1
КНР	16	78.35	14	13	47	11	6	39	2
Сінгапур	6	84.49	13	5	11	17	1	13	14
Німеччина	2	87.30	7	3	24	3	14	11	7
Польща	22	69.10	36	20	40	18	16	38	37
Росія	27	66.81	33	37	51	25	10	24	30
Україна	53	48.05	54	58	60	37	28	46	35

Складено автором за даними [15]

Під впливом розмаїття зовнішніх факторів (глобалізація, прояви протекціонізму, посилення конкуренції на світових ринках і т.д.), а також змін у внутрішньому середовищі (анексія Криму, військовий конфлікт на Донбасі, превалювання у структурі експорту продукції АПК, погасання торговельних відносин з ЄС та їх спад з країнами СНД тощо) змінилися акценти й у промисловій політиці. Так, у проекті Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року наголос робиться на необхідності посилення ролі промисловості у прискоренні економічного розвитку, якісних змінах у структурі економіки, підвищенні соціальних стандартів, підтриманні на належному рівні економічної безпеки країни.

Серед ключових проблем розвитку промисловості, які залишаються невирішеними: продовження процесу деіндустріалізації економіки; зростання дефіциту кваліфікованої робочої сили; критична залежність від експорту товарів сировинного походження; превалювання секторів індустрії з низькою доданою вартістю; високий рівень імпорту промислових, насамперед, високо-технологічних товарів; значна географічна концентрація промислового експорту, а також регіональна концентрація багатьох галузей промисловості; низька ресурсоефективність галузі; високий рівень забруднення зовнішнього середовища. Метою Стратегії виступає забезпечення саме сталого розвитку промислового сектору, що має сприяти суттєвому скороченню економічного відставання України від групи розвинутих країн [16].

Зрозуміло, що завдання, які чекають свого розв'язання, впливають з існуючих проблем. Першочергової уваги потребують проблеми модернізації та зростання промислового виробництва, а саме: розвиток традиційних та формування нових видів діяльності з вищою доданою вартістю з застосуванням ІТ-технологій, цифровізації бізнесу; зростання продуктивності та обсягів виробництва; вдосконалення методів господарювання та управління, механізму державно-приватного партнерства; посилення інтеграції до світових ланцюгів доданої вартості; реформування системи технічного регулювання, стандартизації та метрології; диверсифікація промислового виробництва; залучення зовнішніх і внутрішніх інвестицій.

Для подолання існуючої різниці в рівні розвитку регіонів мають збільшуватися масштаби промислового виробництва з урахуванням їх економічної та інноваційної спеціалізації, обсяги переробки продукції, розширюватися усталені та формуватися інтегровані бізнес-процеси, розповсюджуватися кластерна співпраця. У напрямі підвищення ресурсоефективності доцільно особливу увагу приділяти питанням ресурсозбереження, використання відновлюваних джерел енергії, переробці відходів виробництва з дотриманням принципів циркулярної економіки. Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок держбюджетних коштів, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.

Організаційний механізм управління державною промисловою політикою. Особливої, можливо, найголовнішої уваги потребує розгляд питання, хто ж має формувати і реалізовувати політику розвитку промислового сектора в державі. І це питання стосується не лише України. Можливо викличе інтерес читача фрагменти еволюції керівництва промисловістю у Франції. Ось перелік назв мінпромполітики в урядах Франції у різні періоди: “Торгівля і промисловість” (1886р.), “Національна економіка, торгівля і промисловість” (1930р.), “Промисловість, торгівля і ремесла” (1974р.), “Міністерство економіки, фінансів і промисловості” (1997), “Міністерство промислового відродження” (2012), “Міністерство економіки, промислового відродження і цифрових технологій” (2014). У складі нового уряду Франції (16 жовтня 2018р.): “Міністерство економіки і фінансів” з посадами у вищому керівництві міністра та двох Державних секретарів (зі сфери цифрової економіки і промислового розвитку) .

Яке ставлення держави України до промислової політики? Серед 19 департаментів Адміністрації Президента структура, яка б мала безпосереднє відношення до промислової політики, відсутня. В структурі Верховної Ради значиться Комітет з питань аграрної політики та земельних відносин, куди входять 30 народних депутатів. У складі Комітету з питань промислової політики та підприємництва – 10 народних депутатів. Отже, в парламенті перевага на стороні АПК (30:10). В

структурі уряду мінпрополітики відсутнє, є міністерство аграрної політики та продовольства. В структурі міністерства економічного розвитку і торгівлі (МЕРТ) серед 20 департаментів знайшлося місце й ... департаменту промислової політики (!). Коментарі до викладеного в абзаці – зайві.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Фундаментом успішності держави, високого рівня добробуту населення виступають: згуртованість нації з повагою до традицій та устремлінням в майбутнє; освіта і освіченість; розвинута наука; потужна економіка, насамперед, високотехнологічний промисловий сектор. В індустрії головною фігурою є і має залишатися інженер – творець інновацій. Політика лібералізації повинна йти за політикою протекціонізму, тобто, державної підтримки вітчизняного товаровиробника як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Зарубіжний досвід потрібно вивчати, не забуваючи Ярослава Мудрого, оскільки роль Особистості з книги історії ніколи не зникала. Назріла об’єктивна необхідність розробки та реалізації нової парадигми промислового відродження для створення потужної економіки з ефективно діючим організаційним механізмом управління змінами в державі. Поки такий механізм, принаймні, по відношенню до промислового комплексу не створено. У процесі реалізації основних положень сформульованої парадигми потрібно усіма силами досягати кращих успіхів, ніж інші, а вже після цього можна приступати й до написання бестселерів типу “Розумні громадяни – розумна держава: Експертні технології та майбутнє” [10], “Фактор оновлення” [6] або “Чому одні країни багаті, а інші бідні” [9].

Список літератури

1. Данилишин Б. Як Україні повернутися в клуб промислово розвинених країн. Дзеркало тижня. – 2016. – №46. [Електронне джерело]. – URL: https://dt.ua/promysh-liennost/yak-ukrayini-povernutisya-v-klub-promislovo-rozvi-nenih-krayin-262070_.html
2. Інноваційна Україна 2020 [Текст]: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; – К.: ДУ “ІЕП НАН України”, 2015. – 336 с.
3. Промисловість України – 2016: стан та перспективи розвитку [Текст]: наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. О.І. Амоші та ін.; Ін-т економіки пром-сті НАН України. – К.: ІЕП НАН України, 2017. – 120 с.
4. Чинники і тренди економічного зростання в Україні [Текст]: монографія / за ред. М.І. Скрипниченко та ін.; НАН України, ДУ “Ін-т екон. та прогнозув. НАН України”. Київ, 2018. – 386 с. [Електронне джерело]. – URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/302.pdf>
5. Дейнеко Л.В., Шовкун І.А., Шелудько Е.І. Неоіндустріальна трансформація промислового потенціалу України [Текст]: монографія / за ред. Л.В. Дейнеко та ін.; НАН України, ДУ “Ін-т екон. та прогнозув. НАН України”. Київ. – 2016. – 278 с. [Електронне джерело]. – URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/277.pdf>
6. Robert H. Waterman, Jr. The Renewal Factor: How the Best Get and Keep the Competitive Edge. Bantam Books, New York, 1987. – 338 p.
7. Tushman, Michael L., and Charles A. O'Reilly. Winning through Innovation: A Practical Guide to Leading Organizational Change and Renewal. Boston, MA: Harvard Business School Press, 2002. – 272 p.
8. Шваб К. Четвертая промышленная революция. – М.: Эксмо, 2016. – 208 с.
9. Аджемоглу Д., Робинсон А. Почему одни страны богатые, а другие бедные. – М.: АСТ, 2015. – 693 с.
10. Новек Б.С. Умные граждане – умное государство: Экспертные технологии и будущее. – М.: Олимп-Бизнес, 2016. – 512 с.
11. Fayol, Henri. Administration Industrielle et Générale, 1917. djvu. Paris. H. Dunod et E. Pinat, 1917. – 174 p.
12. Скударь Г.М. Управление конкурентоспособностью крупного акционерного общества: проблемы и решения. – К.: Наук. думка, 1999. – 496 с.
13. Readiness for the Future of Production Report 2018. Insight Report. World Economic Forum. In collaboration with A.T. Kearney. – 266 p. [Електронне джерело]. – URL: http://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf
14. Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет [Текст]: монография под ред. И.С. Королева. – М.: ЮристЪ, 2003. – 604 с.

15. Рейтинг инновационных экономик – 2019: Южная Корея лидирует шесть лет. [Електронне джерело]. – URL: <https://theworldonly.org/rejting-innovatsionnyh-ekonomik-2019/>

16. Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.04.2018. Проект (неофіційний текст). [Електронне джерело]. – URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4284.html

References

1. Danylyshyn V. Yak Ukrayini povernutysya v klub promyslovo rozvynenyh krain. Dzerkalo tyzhnya [How does Ukraine believe in the club of industrialized countries. The mirror of the week]. – 2016. – №46. Retrieved from: URL: https://dt.ua/promysh-liennost/yak-ukrayini-povernutysya-v-klub-promyslovo-rozvi-nenih-krayin-262070_.html (in Ukrainian)

2. Innovaciyna Ukrayina 2020 [Innovative Ukraine 2020]: nacionalna dopovid / edited by V.M. Geycya and others; – K.: DU “IEP NAN Ukrayiny”, 2015. – 336 p. (in Ukrainian)

3. Promyslovist Ukrayiny – 2016: stan ta perspektyvy rozvytku [Industry of Ukraine – 2016: the state and prospects of development]: nauk-analit.dop. /edited by O.I. Amoshi and others.; In-t ekonomiky promyslovosti NAN Ukrayiny. – K.: IEP NAN Ukrayiny, 2017. – 120 p. (in Ukrainian)

4. Chynnyky I trendy ekonomichnogo zrostantnya v Ukrayini [Factors and trends of economic growth in Ukraine]: monografiya /edited by M.I. Skrypchenko and others; NAN Ukrayiny, DU “In-t ekon. ta prognozuv. NAN Ukrayiny”. Kyiv, 2018. – 386 p. Retrieved from: URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/302.pdf> (in Ukrainian)

5. Deyneko L.V., Shovkun I.A., Shelyodko E.I. Neoindustrialna transformaciya promyslovogo potencialu Ukrayiny [Neo-industrial transformation of Ukraine's industrial potential]: monografiya /edited by L.V. Deyneko and others; NAN Ukrayiny, DU “In-t ekon. ta prognozuv. NAN Ukrayiny”. Kyiv. – 2016. – 278 p. Retrieved from: URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/277.pdf> (in Ukrainian)

6. Robert H. Waterman, Jr. The Renewal Factor: How the Best Get and Keep the Competitive Edge. Bantam Books, New York, 1987. – 338 p.

7. Tushman, Michael L., and Charles A. O'Reilly. Winning through Innovation: A Practical Guide to Leading Organizational Change and Renewal. Boston, MA: Harvard Business School Press, 2002. – 272 p.

8. Shvab K. Chetvertaya promyshlennaya revolyuciya [The fourth industrial revolution]. – M.: Eksmo, 2016. – 208 p. (in Russian)

9. Adzhemoglu D., Robinson A. Pochemu odni strany bogatyie, a drugiye bednyie [Why are some countries rich and others poor]. – M.: AST, 2015. – 693 p. (in Russian)

10. Novek B.S. Umnyye grazhdane – umnoye gosudarstvo: Eksperimentnyye tehnologii i budushcheye [Smart citizens – a smart state: Expert technologies and the future]. – M.: Olimp-Biznes, 2016. – 512 p. (in Russian)

11. Fayol, Henri. Administration Industrielle et Générale [Industrial and general administration], 1917. djvu. Paris. H. Dunod et E. Pinat, 1917. – 174 p. (in French)

12. Skudar G.M. Upravleniye konkurentosposobnostyyu krupnogo akcyonernogo obshchestva: problem i resheniya [Managing the competitiveness of a large joint-stock company: problems and solutions]. – K.: Nauk. dumka, 1999. – 496 p. (in Russian)

13. Readiness for the Future of Production Report 2018. Insight Report. World Economic Forum. In collaboration with A.T. Kearney. – 266 p. Retrieved from: URL: http://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf

14. Mirovaya ekonomika: globalnyye tendencyi za 100 let [Global Economy: Global Trends in 100 Years]: monografiya pod red. I.S. Koroleva. – M.: Yurist, 2003. – 604 p. (in Russian)

15. Reyting innovatsionnyh ekonomik – 2019: Yuzhnaya Koreya lideruyet shest let [Innovative Economy Rating – 2019: South Korea has been in the lead for six years]. Retrieved from: URL: <https://theworldonly.org/rejting-innovatsionnyh-ekonomik-2019/> (in Russian)

16. Pro shvalennya Strategiyi rozvytku promyslovogo kompleksu Ukrayiny na period do 2025 roku: rozporiadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 17.04.2018. Proekt (neoficiyny tekst) [On approval of the Strategy for the development of the industrial complex of Ukraine for the period up to 2025: the decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 17.04.2018. Draft (unofficial text)]. Retrieved from: URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4284.html (in Ukrainian)

**INDUSTRIAL REVIVAL AS AN OBJECTIVE NEED FOR THE FORMATION
AND IMPLEMENTATION OF A NEW STATE PARADIGM**

© *Gerasymchuk V.H., 2019*

The relevance of the research is related to the importance of disclosing the success factors of industrialized countries. They skillfully use versatile forms and methods of struggle for leadership in the global economy for decades and even centuries. Leadership is aimed at ensuring a high level of welfare, guaranteed protection of the security and interests of citizens. The basis of success in tough competition in the context of globalization is and will be the following components: social cohesion and respect for the ancestral traditions of the nation, classical education, fundamental and applied science, powerful industry.

During the years of independence (1991-2019), Ukraine has lost its previously gained positions in the global industrial market. The current structure of its export potential indicates a gradual transition of Ukraine from the group of industrialized countries to the group of agro-industrial. At the end of 2018, food products and agricultural products (39.3 % or \$ 18.6 billion), basic metals and products (24.6 % or \$ 11.6 billion), the main niche in the export structure, equipment and machinery (11.6 % or \$ 5.5 billion). In 2014, the share of agricultural products in the export structure was 31.0 %. In foreign trade, products of plant origin prevail: wheat, maize, barley and soybeans. Over the past 10 years (2008-2018), exports of agro-food products have doubled.

The purpose of the research is to formulate theoretical, methodological and applied proposals aimed at the formation and implementation of the state paradigm of reviving the industrial sector of the economy as one of the decisive conditions for significantly strengthening Ukraine's position on the world stage, improving the well-being of the population, of every citizen. The theoretical basis of the study is the key provisions of economics, conceptual approaches to the study of the laws of formation and development of the world economic system, its industrial sector. The methodological basis of the research is general scientific methods, as well as a set of special methods, determined by the essence of the formulated object and subject of study.

The article outlines the main factors of the renewal of the state policy, which contribute to strengthening its economic potential, gaining a leading position in the global economy. The evolution of the formation and development of the main branches of mechanical engineering as the basis of the industrial sphere of the world economy is considered. The principles of industrial policy management are characterized, the skillful use of which prompted specific states to move from a group of third-rate countries to world leaders (for example, Singapore). The reasons for the failure to implement a series of adopted strategies, concepts and regulations that led to the decline of the industrial sector in Ukraine, the loss of its position in the domestic and world markets are identified.

The novelty of the research lays in identifying patterns of success in the development of national economies through the introduction of new technologies, the use of effective management methods, above all, the industrial complex. The main conclusion of the article is that Ukraine requires the introduction of improved scientific approaches to the formation and successful implementation of the state paradigm of reviving the industrial sector of the economy on the path of Globalization 2.0, with an emphasis on creating an effective organizational mechanism for managing this process.

Key words: state paradigm, Industry 4.0, engineer, innovative economy, organizational mechanism of management, industrial revival, success factors, quality of life